ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΑΤΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Βρυξέλλες, 13.6.2018
JOIN(2018) 16 final

ΚΟΙΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αύξηση της ανθεκτικότητας και ενίσχυση των ικανοτήτων για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι υβριδικές δραστηριότητες από κρατικούς και μη κρατικούς φορείς εξακολουθούν να συνιστούν σοβαρή και ανησυχητική απειλή για την ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Οι προσπάθειες αποσταθεροποίησης των χωρών, με την υπονόμευση της εμπιστοσύνης του κοινού στα κυβερνητικά θεσμικά όργανα και με την προσβολή των θεμελιωδών αξιών των κοινωνιών, έχουν καταστεί πιο σύνηθες φαινόμενο. Οι κοινωνίες μας βρίσκονται αντιμέτωπες με σοβαρές προκλήσεις από όσους επιδιώκουν να βλάψουν την ΕΕ και τα κράτη μέλη της, οι οποίες περιλαμβάνουν επιθέσεις στον κυβερνοχώρο που διαταράσσουν την οικονομία και τις δημόσιες υπηρεσίες, στοχοθετημένες εκστρατείες παραπληροφόρησης έως και εχθρικές στρατιωτικές ενέργειες.

Οι υβριδικές εκστρατείες είναι πολυδιάστατες, καθώς συνδυάζουν καταναγκαστικά και ανατρεπτικά μέτρα και χρησιμοποιούν συμβατικά και μη συμβατικά μέσα και τακτικές (διπλωματικές, στρατιωτικές, οικονομικές, τεχνολογικές), για να αποσταθεροποιήσουν τον αντίπαλο. Έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να είναι δύσκολο να εντοπιστούν ή να καταλογιστούν, και μπορούν να χρησιμοποιούνται τόσο από κρατικούς όσο και από μη κρατικούς παράγοντες. Η επίθεση στο Salisbury, τον περασμένο Μάρτιο, με τη χρήση νευροτοξικού παράγοντα[1], έκανε ακόμη πιο εμφανή την προσαρμοστικότητα των υβριδικών απειλών και την πληθώρα των τακτικών που είναι πλέον διαθέσιμες. Εις απάντηση, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο[2] τόνισε την ανάγκη να ενισχυθεί η ικανότητα της ΕΕ και των κρατών μελών της να προβαίνουν στον εντοπισμό, την πρόληψη και την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών σε τομείς όπως ο κυβερνοχώρος, η στρατηγική επικοινωνία και η αντικατασκοπεία. Επίσης, επέστησε την προσοχή στην ανάγκη ανθεκτικότητας έναντι των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών.

Οι απειλές που προέρχονται από μη συμβατικά όπλα εμπίπτουν σε χωριστή, δική τους κατηγορία, λόγω της δυνητικής έκτασης των ζημιών που μπορούν να προκαλέσουν. Καθώς είναι δύσκολο να ανιχνευθούν και να αποδοθεί η προέλευσή τους, είναι επίσης πολύπλοκο να αποκατασταθούν. Οι χημικές, βιολογικές, ραδιολογικές και πυρηνικές απειλές, πέραν των υβριδικών απειλών και οι οποίες καλύπτουν επίσης τις τρομοκρατικές απειλές, αποτελούν επίσης μια γενική ανησυχία της διεθνούς κοινότητας[3], και ιδίως ο εξελισσόμενος κίνδυνος εξάπλωσης τόσο γεωγραφικά όσο και σε μη κρατικούς παράγοντες.

Η ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι αυτών των απειλών και η αναβάθμιση των ικανοτήτων είναι, κατά κύριο λόγο, αρμοδιότητες των κρατών μελών. Ωστόσο, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ έχουν ήδη προβεί σε ορισμένες ενέργειες, προκειμένου να συμβάλουν στην ενίσχυση των εθνικών προσπαθειών. Σε αυτό το πλαίσιο, υπήρξε στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου, ιδίως, του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ)[4], και οι εργασίες αυτές θα μπορούσαν

---

1 Όσον αφορά την επίθεση στο Salisbury, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις 22 Μαρτίου 2018, «συμφώνησε με την εκτίμηση της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου ότι είναι πολύ πιθανό για την επίθεση να ευθύνεται η Ρωσική Ομοσπονδία και ότι δεν υπάρχει πειστική εναλλακτική εξήγηση.»

2 Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Μάρτιος 2018.

3 Μεταξύ άλλων από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ψήφισμα S/RES/2325 (2016), 14 Δεκεμβρίου 2016.

4 Η αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών είναι ένας από τις επτά τομείς συνεργασίας με τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου, που περιγράφονται στην κοινή δήλωση που υπεγράφη στη Βαρσοβία, τον Ιούλιο του 2016, από τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τον Γενικό Γραμματέα του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου.

να εμβαθύνουν περαιτέρω τη στήριξη στα κράτη μέλη σε τομείς όπως η ταχεία αντίδραση[5].

Η παρούσα κοινή ανακοίνωση ανταποκρίνεται στην πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να προωθηθεί αυτό το έργο. Αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης δέσμης, η οποία περιλαμβάνει επίσης την τελευταία έκθεση προόδου για την Ένωση Ασφάλειας[6], στην οποία γίνεται απολογισμός και παρουσιάζονται τα επόμενα βήματα για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης, του Οκτωβρίου 2017, έναντι κινδύνων για τη χημική, βιολογική, ραδιολογική και πυρηνική ασφάλεια[7], καθώς και τη δεύτερη έκθεση προόδου[8] σχετικά με την υλοποίηση των 22 δράσεων του Κοινού Πλαισίου για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών – Απόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης[9].

2. Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕ

Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος έχουν καταβάλει συστηματικές προσπάθειες για την ανάπτυξη των ικανοτήτων της ΕΕ και την ουσιαστική στήριξη στα κράτη μέλη ώστε να αντιμετωπίσουν τις υβριδικές και χημικές, βιολογικές, ραδιολογικές και πυρηνικές απειλές. Απτά αποτελέσματα έχουν ήδη επιτευχθεί σε τομείς όπως οι στρατηγικές επικοινωνίες, η επίγνωση της κατάστασης, η ενίσχυση της ετοιμότητας και της ανθεκτικότητας, και η ενίσχυση των ικανοτήτων αντιμετώπισης κρίσεων.

Η Ειδική Ομάδα «East StratCom» της, που συστάθηκε μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου 2015, έχει ξεκινήσει εργασίες σχετικά με την πρόβλεψη, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης που προέρχεται από ξένες πηγές. Οι αναλύσεις των εμπειρογνωμόνων της και τα δημόσια προϊόντα της[10] έχουν αυξήσει σημαντικά την ευαισθητοποίηση σχετικά με τον αντίκτυπο της ρωσικής παραπληροφόρησης. Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων ετών, η Ομάδα έχει φέρει στο φως άνω των 4000 ατομικών περιπτώσεων παραπληροφόρησης, πολλές από τις οποίες έχουν σκοπίμως ως στόχο την Ευρώπη. Το έργο της Ομάδας «East Stratcom» έχει επίσης εστιαστεί στη βελτιωμένη προώθηση θετικών επικοινωνιών, με αυξημένη προβολή στις χώρες Ανατολικής Γειτονίας. Έπειτα από την επιτυχία αυτή, δημιουργήθηκαν άλλες δύο ειδικές ομάδες με διαφορετική γεωγραφική εστίαση – μια Ειδική Ομάδα για τα Δυτικά Βαλκάνια και μια Ειδική Ομάδα South για τον αραβόφωνο κόσμο.

Έχουν γίνει σημαντικά βήματα για τη δημιουργία των δομών που απαιτούνται για τη βελτίωση της επίγνωσης της κατάστασης και την υποστήριξη της λήψης αποφάσεων. Η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών δημιουργήθηκε το 2016, στο πλαίσιο του Κέντρου Ανάλυσης Πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης . Η Μονάδα λαμβάνει και αναλύει διαβαθμισμένες πληροφορίες και πληροφορίες ανοικτής πηγής σχετικά με υβριδικές απειλές από διάφορους εμπλεκόμενους παράγοντες. Έχουν πραγματοποιηθεί περισσότερες από 100 εκτιμήσεις και ενημερώσεις μέχρι σήμερα, που διαβιβάστηκαν εντός της ΕΕ και μεταξύ των κρατών μελών και τροφοδοτούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών διατηρεί

---

5 Η Ομάδα των 7, στη Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο Charlevoix τον Ιούνιο του 2018, συμφώνησε επίσης να αναπτύξει έναν Μηχανισμό Ταχείας Αντίδρασης της G7 για την αντιμετώπιση των απειλών για τις δημοκρατίες: https://g7.gc.ca/en/official-documents/charlevoix-commitment-defending-democracy-from-foreign-threats/

6 Δέκατη πέμπτη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας, COM(2018) 470 final.

7 COM(2017) 610 final.

8 Κοινή έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του κοινού πλαισίου για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών (Ιούλιος 2017-Ιούλιος 2018), JOIN(2018) 14.

9 JOIN(2016) 18 final.

10 Βλ. www.euvsdisinfo.eu.

στενές σχέσεις εργασίας με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, στο Ελσίνκι. Το Κέντρο Αριστείας συστάθηκε τον Απρίλιο του 2017 για την προώθηση του στρατηγικού διαλόγου και τη διενέργεια έρευνας και ανάλυσης σχετικά με τις υβριδικές απειλές, και τώρα έχει επεκτείνει τον αριθμό των μελών του σε 16 χώρες[11], λαμβάνει δε συνεχή στήριξη από την ΕΕ.

Πραγματοποιήθηκαν επίσης σημαντικά βήματα για την ενίσχυση της ετοιμότητας και της ανθεκτικότητας, ιδίως κατά των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών. Τους τελευταίους έξι μήνες σημειώθηκε σημαντική πρόοδος στον προσδιορισμό των ελλείψεων στην ετοιμότητα για την αντιμετώπιση χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών περιστατικών που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια, ιδίως σε όσον αφορά την ικανότητα εντοπισμού για την πρόληψη των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών. Με πρωτοβουλία της Επιτροπής, μια κοινοπραξία εθνικών εμπειρογνωμόνων διενήργησε ανάλυση των ελλείψεων στον εξοπλισμό ανίχνευσης στο πλαίσιο διαφόρων ειδών χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών σεναρίων. Η έκθεση σχετικά με την ανάλυση των ελλείψεων γνωστοποιήθηκε στα κράτη μέλη, και τους έδωσε τη δυνατότητα να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με τις στρατηγικές εντοπισμού και να λαμβάνουν επιχειρησιακά μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλείψεων που διαπιστώθηκαν.

Το έργο αυτό υποστηρίζεται μέσω ασκήσεων για τη δοκιμή του βαθμού προόδου. Το 2017, η Παράλληλη και Συντονισμένη Άσκηση (PACE17) με τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου επέτρεψε μια ενδελεχή δοκιμή των ικανοτήτων αντίδρασης της ΕΕ σε υβριδική κρίση μεγάλης κλίμακας. Άνευ προηγουμένου από άποψης εύρους, έθεσε υπό δοκιμή όχι μόνο το «EU Hybrid Playbook», τους διάφορους μηχανισμούς αντίδρασης της ΕΕ και την ικανότητά τους για αποτελεσματική αλληλοδιάδραση, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο η αντίδραση της ΕΕ σε υβριδικές απειλές συνδυαζόταν με τις δράσεις του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Μια άσκηση για το 2018 βρίσκεται στη φάση σχεδιασμού, με τον φιλόδοξο στόχο όχι μόνο να καθιερωθεί ως ετήσια πρακτική, αλλά και να βοηθήσει τα κράτη μέλη να ενισχύσουν τις ικανότητές τους για την αντιμετώπιση υβριδικών κρίσεων.

Αυτά τα συγκεκριμένα βήματα δείχνουν πώς αποδίδουν καρπούς τα πλαίσια πολιτικής που διαμορφώθηκαν από την ΕΕ: τα τελευταία δύο χρόνια δημιουργήθηκε μια σειρά πλαισίων με σκοπό την καθοδήγηση και την εστίαση των εργασιών της ΕΕ.

Με το *Κοινό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών – Απόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*[12], του Απριλίου 2016, ενθαρρύνθηκε μια προσέγγιση που αφορά το σύνολο της διοίκησης, με 22 τομείς δράσης, που θα συμβάλουν στην αντιμετώπιση των **υβριδικών απειλών** και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ και των κρατών μελών, καθώς και των διεθνών εταίρων. Οι περισσότερες δράσεις που καθορίζονται στο κοινό πλαίσιο επικεντρώνονται στη βελτίωση της επίγνωσης της κατάστασης και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας, με καλύτερη ικανότητα αντίδρασης. Οι δράσεις καλύπτουν το φάσμα από την αύξηση της ικανότητας της ΕΕ για ανάλυση πληροφοριών έως την ενίσχυση της προστασίας των υποδομών ζωτικής σημασίας, και από την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στην καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και του βίαιου εξτρεμισμού. Οι απειλές που συνδέονται με τον κυβερνοχώρο και οι κυβερνοεπιθέσεις βρίσκονται

[11] Από τα σημερινά 16 μέλη 14 είναι κράτη μέλη της ΕΕ: η Τσεχική Δημοκρατία, η Δανία, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Γερμανία, η Λετονία, η Λιθουανία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Ισπανία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του προέρχεται από το κοινό πλαίσιο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Το Κέντρο έχει επίσης υποστηριχθεί ενεργά από την ΕΕ και τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου, στο πλαίσιο της συνεργασίας τους.

επίσης στον πυρήνα του κοινού πλαισίου. Η δεύτερη έκθεση προόδου σχετικά με την εφαρμογή του κοινού πλαισίου, που εγκρίθηκε παράλληλα με την παρούσα κοινή ανακοίνωση, καταδεικνύει απτή πρόοδο σε σχέση με τις δράσεις αυτές και επιβεβαιώνει την ενίσχυση και την εμβάθυνση των προσπαθειών της ΕΕ για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών[13].

Όσον αφορά την **ασφάλεια στον κυβερνοχώρο**, η 9η Μαΐου 2018 αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο ως προθεσμία για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ προκειμένου να μεταφέρουν στο εσωτερικό τους δίκαιο την πρώτη νομικά δεσμευτική σειρά κανόνων σε επίπεδο ΕΕ για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, την οδηγία για την ασφάλεια συστημάτων δικτύου και πληροφοριών. Αυτό αποτελεί σημαντικό μέρος της ευρύτερης προσέγγισης που καθορίζεται στην *Κοινή ανακοίνωση σχετικά με την ανθεκτικότητα, την αποτροπή και την άμυνα: Οικοδόμηση ισχυρής ασφάλειας στον κυβερνοχώρο στην Ευρώπη*[14], του Σεπτεμβρίου 2017, με ένα ευρύ φάσμα συγκεκριμένων μέτρων για να δοθεί σημαντική ώθηση στις δομές και τις ικανότητες της ΕΕ για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο. Εστιάζεται στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ έναντι των κυβερνοεπιθέσεων και στην αναβάθμιση των ικανοτήτων της ΕΕ στον τομέα της κυβερνοασφάλειας· στη διατύπωση μιας αποτελεσματικής ποινικοδικαιικής απόκρισης· και στην ενίσχυση της παγκόσμιας σταθερότητας μέσω διεθνούς συνεργασίας. Αυτή η ανακοίνωση συνοδευόταν από πρόταση για την Πράξη για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, ώστε να ενισχυθεί η στήριξη σε επίπεδο ΕΕ[15] και συνοδεύτηκε με μια σειρά προτάσεων που τώρα θα πρέπει να ακολουθήσει η εφαρμογή τους (βλ. κατωτέρω).

Η **παραπληροφόρηση** είναι εις βάρος των δημοκρατιών μας, καθώς παρεμποδίζει την ικανότητα των πολιτών να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να συμμετέχουν στη δημοκρατική διαδικασία. Το διαδίκτυο έχει αυξήσει κατακόρυφα τον όγκο και την ποικιλία των ειδήσεων που διατίθενται στους πολίτες. Ωστόσο, οι νέες τεχνολογίες μπορούν να χρησιμοποιούνται για τη διάχυση παραπληροφόρησης σε πρωτοφανή κλίμακα και με ταχύτητα, στοχεύοντας με ακρίβεια στη διασπορά δυσπιστίας και στη δημιουργία κοινωνικών εντάσεων. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο *Αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης στο διαδίκτυο: μια Ευρωπαϊκή Προσέγγιση*[16] παρουσιάζεται μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για την αντιμετώπιση του προβλήματος της παραπληροφόρησης και καλούνται τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, ιδίως οι διαδικτυακές πλατφόρμες, αλλά και οι εταιρείες μέσων ενημέρωσης, να αναλάβουν δράση. Οι δράσεις αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα σχετικών πεδίων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η βελτίωση της διαφάνειας· η λογοδοσία από τις διαδικτυακές πλατφόρμες και η αξιοπιστία τους· πιο ασφαλείς και ανθεκτικές εκλογικές διαδικασίες· η προώθηση της εκπαίδευσης και της παιδείας για τα μέσα επικοινωνίας· η υποστήριξη της ποιοτικής δημοσιογραφίας· και η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης μέσω στρατηγικής επικοινωνίας. Τα πρώτα συγκεκριμένα μέτρα περιλαμβάνουν έναν Κώδικα Δεοντολογίας για την παραπληροφόρηση, που θα καταρτιστεί από ένα Πολυμερές Φόρουμ για την παραπληροφόρηση, και ένα δίκτυο ελεγκτών γεγονότων, που πρόκειται να έχει δημιουργηθεί πριν από το καλοκαίρι. Στις 29 Μαΐου 2018, πραγματοποιήθηκε μια πρώτη συνάντηση του Πολυμερούς Φόρουμ για την παραπληροφόρηση, όπου συμφωνήθηκαν τα βήματα που απαιτούνται για την υιοθέτηση του Κώδικα, εντός του Ιουλίου 2018. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει, έως το τέλος του 2018, την πρόοδο που σημειώθηκε για την αντιμετώπιση του προβλήματος και θα αποφασίσει κατά πόσον χρειάζεται πρόσθετη παρέμβαση σε αυτό το πεδίο. Οι προβλεπόμενες δραστηριότητες θα είναι συνεπείς με τις δραστηριότητες της ειδικής ομάδας East StratCom και συμπληρωματικές προς αυτές.

---

13 Για την πρώτη έκθεση εφαρμογής (Ιούλιος 2017): JOIN(2017) 30 final.
14 JOIN(2017) 450 final.
15 COM(2017) 477, βλ. κατωτέρω.
16 COM(2018) 236 final.

Όσον αφορά τους **χημικούς, βιολογικούς, ραδιολογικούς και πυρηνικούς** κινδύνους, στο Σχέδιο Δράσης[17] της Επιτροπής, του Οκτωβρίου 2017, προτείνονται 23 συγκεκριμένες δράσεις και μέτρα για την καλύτερη προστασία των πολιτών και των υποδομών έναντι αυτών των απειλών, μεταξύ άλλων μέσω της στενότερης συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών της, καθώς και με τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Ως μέρος των μέτρων της Ένωσης Ασφάλειας προκειμένου να βελτιωθεί η προστασία και η ανθεκτικότητα έναντι της τρομοκρατίας, ακολουθείται μια προληπτική προσέγγιση με βάση το σκεπτικό ότι οι χημικοί, βιολογικοί, ραδιολογικοί και πυρηνικοί κίνδυνοι έχουν μικρή πιθανότητα εμφάνισης, αλλά μεγάλο και μακροχρόνιο αντίκτυπο, σε περίπτωση επίθεσης. Εν τω μεταξύ, η επίθεση στο Salisbury, καθώς και η αυξανόμενη ανησυχία σχετικά με το ενδιαφέρον και την ικανότητα των τρομοκρατών να χρησιμοποιούν χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά και πυρηνικά υλικά, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ[18], δείχνουν ότι η απειλή από χημικές, βιολογικές, ραδιολογικές και πυρηνικές ουσίες είναι πραγματική. Αυτό ενισχύει περαιτέρω την επείγουσα ανάγκη να εφαρμοστεί πλήρως το Σχέδιο Δράσης. Το Σχέδιο ακολουθεί μια προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη κάθε πιθανό κίνδυνο και εστιάζεται σε τέσσερις στόχους: περιορισμό της δυνατότητας πρόσβασης σε χημικά, βιολογικά, ραδιολογικά και πυρηνικά υλικά· εξασφάλιση αρτιότερης ετοιμότητας και αντίδρασης σε συμβάντα χημικής, βιολογικής, ραδιολογικής και πυρηνικής ασφάλειας· ανάπτυξη ισχυρότερων δεσμών μεταξύ της εσωτερικής και εξωτερικής διάστασης της χημικής, βιολογικής, ραδιολογικής και πυρηνικής ασφάλειας με βασικούς περιφερειακούς και διεθνείς εταίρους της ΕΕ· και βελτίωση των γνώσεων σχετικά με τους χημικούς, βιολογικούς, ραδιολογικούς και πυρηνικούς κινδύνους. Λεπτομερής αναφορά σχετικά με την απτή πρόοδο στην εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης παρέχεται στην τελευταία έκθεση προόδου για την Ένωση Ασφάλειας, η οποία εγκρίθηκε παράλληλα με την παρούσα κοινή ανακοίνωση.

Τέλος, για να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των προσπαθειών για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών και να ενισχυθεί το μήνυμα ενότητας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των συμμάχων του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ), η συνεργασία για την καταπολέμηση των υβριδικών απειλών έχει οριστεί ως βασικός τομέας της **συνεργασίας ΕΕ-ΝΑΤΟ**, όπως περιγράφεται στην *Κοινή Δήλωση της Βαρσοβίας*[19], του Ιουλίου 2016. Σχεδόν το ένα τρίτο του συνόλου των σημερινών κοινών προτάσεων συνεργασίας εστιάζονται σε υβριδικές απειλές[20]. Οι ασκήσεις και το «EU Playbook»[21], που περιγράφονται ανωτέρω, διαμορφώνονται με εμβάθυνση της συνεργασίας κατά το τρέχον έτος.

3. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΞΕΛΙΣΣΟΜΕΝΕΣ ΥΒΡΙΔΙΚΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ

3.1. Επίγνωση της κατάστασης – ενίσχυση της ικανότητας εντοπισμού των υβριδικών απειλών

Οι προσπάθειες για την καταπολέμηση και την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών πρέπει να συνοδεύεται από ικανότητα για τον έγκαιρο εντοπισμό των κακόβουλων υβριδικών δραστηριοτήτων και πηγών, εσωτερικών και εξωτερικών, και την κατανόηση των πιθανών δεσμών μεταξύ συχνά φαινομενικά ασύνδετων περιστατικών. Για τον σκοπό

17 COM(2017) 610 final.

18 Ευρωπόλ, Terrorism Situation and Trend report (TE-SAT) 2017, σ. 16, η οποία είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/tesat2017.pdf. Βλ. επίσης τις δηλώσεις του Γενικού Διευθυντή του ΟΑΧΟ: www.globaltimes.cn/content/1044644.shtml.

19 Η δήλωση, την οποία υπέγραψε ο Πρόεδρος Juncker, ο Πρόεδρος Tusk, και ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ κ. Stoltenberg, αποτελεί την σημερινή βάση συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και ΝΑΤΟ.

20 15283/16 και 14802/17.

21 SWD(2016) 227 final.

αυτόν, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιηθούν όλες οι διαθέσιμες ροές δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών ανοικτής πηγής.

Η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών, που έχει συσταθεί εντός της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης ως ενιαίο ευρωπαϊκό σημείο εστίασης για την ανάλυση υβριδικών απειλών, αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα, αλλά χρειάζεται την αναγκαία εμπειρογνωμοσύνη για την αντιμετώπιση ολόκληρου του φάσματος των υβριδικών απειλών, μεταξύ άλλων και στον τομέα των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών, καθώς και της αντικατασκοπείας. Η διεύρυνση της εμπειρογνωμοσύνης θα αυξήσει τη στήριξη που μπορεί να παρέχει σε κάθε μελλοντική αντίδραση της ΕΕ σε κρίσεις, με την προσφορά πιο ολοκληρωμένων προϊόντων συλλογής πολιτικών και στρατιωτικών πληροφοριών σε αυτούς τους ειδικούς τομείς. Αυτό θα μπορούσε να συμπληρώνεται από τη δράση των κρατών μελών για την αύξηση της συνεισφοράς των εθνικών τους υπηρεσιών πληροφοριών στη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών και την περαιτέρω ενίσχυση της ικανότητας του υφιστάμενου δικτύου εθνικών σημείων επαφής για την Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών να παρέχει και να επεξεργάζεται χρονικά καθοριστικές πληροφορίες. Ένα άλλο βήμα θα ήταν να εξετάσουν τα κράτη μέλη την αύξηση των συνεισφορών των εθνικών τους υπηρεσιών πληροφοριών στο Κέντρο Ανάλυσης Πληροφοριών της ΕΕ (INTCEN), ώστε να καταστεί δυνατή μια βαθύτερη ανάλυση των δυνητικών απειλών.

Μελλοντικά βήματα

- Η Ύπατη Εκπρόσωπος θα διευρύνει τη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ με εξειδικευμένα μέσα της αντικατασκοπείας στον τομέα των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών κινδύνων, καθώς και με στοιχεία ανάλυσης των κινδύνων στον κυβερνοχώρο. Τα κράτη μέλη καλούνται να κλιμακώσουν τις συνεισφορές πληροφοριών στη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών, για την ανάλυση των υφιστάμενων και των αναδυόμενων υβριδικών απειλών.

- Η Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ύπατη Εκπρόσωπο, θα ολοκληρώσει τις εργασίες για δείκτες τρωτότητας, ώστε να μπορούν τα κράτη μέλη να αξιολογούν καλύτερα το δυναμικό των υβριδικών απειλών σε διάφορους τομείς. Το έργο αυτό θα υποστηρίξει επίσης την ανάλυση, από πλευράς της ΕΕ, των υβριδικών τάσεων.

3.2. **Ενίσχυση των δράσεων έναντι χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών**

Το Σχέδιο Δράσης, του Οκτωβρίου 2017, έναντι κινδύνων για τη χημική, βιολογική, ραδιολογική και πυρηνική ασφάλεια παρέχει το πλαίσιο για την ανάληψη δράσης, με σκοπό την ενίσχυση της ετοιμότητας, της ανθεκτικότητας και του συντονισμού σε επίπεδο ΕΕ. Οι δράσεις τις οποίες περιλαμβάνει καλύπτουν ένα φάσμα μέτρων για τη στήριξη των κρατών μελών, με τη συγκέντρωση εμπειρογνωμοσύνης και την κοινή ανάπτυξη ικανοτήτων, την ανταλλαγή γνώσεων και βέλτιστων πρακτικών, και με την αναβάθμιση της επιχειρησιακής συνεργασίας. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή χρειάζεται να εργαστούν από κοινού για να εφαρμόσουν πλήρως το Σχέδιο Δράσης επειγόντως. Επιπλέον, με βάση την πρόοδο που έχει ήδη σημειωθεί όσον αφορά την ανάλυση των ελλείψεων στις ικανότητες ανίχνευσης και όσον αφορά την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών στη νεοσυσταθείσα συμβουλευτική ομάδα χημικής, βιολογικής, ραδιολογικής και πυρηνικής ασφάλειας, η Ένωση θα πρέπει τώρα να λάβει περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των αναπτυσσόμενων και των εξελισσόμενων απειλών. Αυτό ισχύει ιδίως για τις χημικές απειλές. Ακολουθώντας το παράδειγμα των εργασιών για να περιοριστεί η πρόσβαση σε

πρόδρομες ουσίες εκρηκτικών υλών[22], η ΕΕ χρειάζεται να λάβει ταχέως επιχειρησιακά μέτρα για τον καλύτερο έλεγχο της πρόσβασης σε χημικές ύλες υψηλού κινδύνου, και να βελτιστοποιήσει τη δυνατότητα εντοπισμού των εν λόγω υλών σε όσο το δυνατόν πιο πρώιμο στάδιο. Τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να εξετάσουν το ενδεχόμενο διεξαγωγής περαιτέρω ανάλυσης των ελλείψεων και χαρτογράφησης σε επίπεδο ΕΕ, για παράδειγμα, όσον αφορά τους πόρους και τις προσεγγίσεις της ανθεκτικότητας και της απολύμανσης στο πεδίο των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών κινδύνων. Η προετοιμασία για χημική, βιολογική, ραδιολογική και πυρηνική επίθεση και η διαχείριση των συνεπειών της απαιτεί ενισχυμένη συνεργασία και συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των αρχών πολιτικής προστασίας. Ο Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας της Ένωσης μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία, με στόχο την ενίσχυση της συλλογικής ικανότητας της Ευρώπης για ετοιμότητα και αντιμετώπιση.

Η διεθνής συνεργασία αποτελεί επίσης σημαντικό στοιχείο σε αυτό το έργο, και η ΕΕ μπορεί να βασιστεί σε δεσμούς με τα περιφερειακά Κέντρα Αριστείας στον τομέα των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών κινδύνων, συμπεριλαμβανομένης της αναζήτησης συνεργειών με τον Οργανισμό Βορειοατλαντικού Συμφώνου, και στα προγράμματα για την πρόληψη, την ετοιμότητα και την ανταπόκριση σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, για τον Νότο και την Ανατολή[23].

[22] Ως μέρος των εργασιών στο πλαίσιο της Ένωσης Ασφάλειας με σκοπό να περιοριστεί ο χώρος στον οποίο δραστηριοποιούνται οι τρομοκράτες και οι εγκληματίες, η Επιτροπή έχει αναλάβει αποφασιστική δράση για τη μείωση της πρόσβασης σε πρόδρομες ουσίες εκρηκτικών υλών, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν παράνομα για την κατασκευή αυτοσχέδιων εκρηκτικών. Τον Οκτώβριο του 2017, η Επιτροπή υπέβαλε σύσταση στην οποία καθορίζονται άμεσες δράσεις για την πρόληψη της κατάχρησης πρόδρομων ουσιών εκρηκτικών υλών βάσει των ισχυόντων κανόνων (σύσταση C(2017) 6950 final). Επί αυτής της βάσεως, η Επιτροπή ενέκρινε, τον Απρίλιο του 2018, πρόταση για την αναθεώρηση και την ενίσχυση του υφιστάμενου κανονισμού αριθ. 98/2013 σχετικά με την κυκλοφορία στην αγορά και τη χρήση πρόδρομων ουσιών εκρηκτικών υλών (COM(2018) 209 final).

[23] Στην Ανατολική και Νότια Γειτονία, διοργανώνονται κατάρτιση και ασκήσεις Πολιτικής Προστασίας στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων για την πρόληψη, την ετοιμότητα και την ανταπόκριση σε φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές.

Μελλοντικά βήματα

- Η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει μέτρα για την ενίσχυση του σεβασμού των διεθνών κανόνων και προτύπων κατά της χρήσης χημικών όπλων, μεταξύ άλλων μέσω ενός πιθανού ειδικού ενωσιακού καθεστώτος κυρώσεων για τα χημικά όπλα.

- Για την προώθηση του Σχεδίου Δράσης έναντι των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών κινδύνων, η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη για να ολοκληρώσει τις ακόλουθες ενέργειες έως τα τέλη του 2018:
  - κατάρτιση καταλόγου χημικών ουσιών που συνιστούν ιδιαίτερη απειλή, ως βάση για επιχειρησιακή δράση προκειμένου να μειωθεί η δυνατότητα πρόσβασης σε αυτές·
  - καθιέρωση διαλόγου με ιδιωτικούς παράγοντες της αλυσίδας εφοδιασμού, ώστε να υπάρξει συνεργασία για την αντιμετώπιση εξελισσόμενων απειλών από χημικές ουσίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πρόδρομες ουσίες·
  - επιτάχυνση της επανεξέτασης των σεναρίων για τις απειλές, καθώς και ανάλυση των υφιστάμενων μεθόδων ανίχνευσης, ώστε να βελτιωθεί ο εντοπισμός των χημικών απειλών, με σκοπό την ανάπτυξη επιχειρησιακής καθοδήγησης για τα κράτη μέλη προκειμένου να αναβαθμίσουν τις ικανότητές τους για ανίχνευση.

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να κάνουν απογραφή των αποθεμάτων βασικών ιατρικών αντιμέτρων, εργαστηριακού δυναμικού, ικανοτήτων επεξεργασίας και άλλων ικανοτήτων. Η Επιτροπή θα συνεργάζεται με τα κράτη μέλη για την τακτική χαρτογράφηση της διαθεσιμότητας των εν λόγω αποθεμάτων σε ολόκληρη την ΕΕ, προκειμένου να αυξηθεί η πρόσβαση σε αυτές και η ταχεία εξάπλωσή τους σε περίπτωση επιθέσεων.

3.3. **Στρατηγική επικοινωνία – συνεκτική διάδοση των πληροφοριών**

Μια σημαντική πρόκληση όσον αφορά τις υβριδικές απειλές είναι η αύξηση της επίγνωσης και η εκπαίδευση του κοινού, ώστε να κάνει διάκριση μεταξύ πληροφόρησης και παραπληροφόρησης. Με βάση την πείρα που αποκτήθηκε από την ειδική ομάδα East Stratcom, τη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Αριστείας για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, καθώς και άλλες προσπάθειες της Επιτροπής[24], η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος θα αναπτύξουν περαιτέρω και θα καταστήσουν πιο επαγγελματικές τις ικανότητες στρατηγικών επικοινωνιών της ΕΕ, εξασφαλίζοντας συστηματική αλληλεπίδραση και συνοχή μεταξύ των υφιστάμενων δομών. Αυτό θα επεκταθεί περαιτέρω και σε άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων με τη χρήση της ασφαλούς διαδικτυακής πλατφόρμας για την παραπληροφόρηση, η οποία έχει ανακοινωθεί.

Η βελτίωση του συντονισμού και της συνεργασίας στον τομέα της στρατηγικής επικοινωνίας, μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, με τα κράτη μέλη και με τους εταίρους και τους διεθνείς οργανισμούς, θα είναι ουσιαστικής σημασίας και προϋποθέτει προετοιμασία και πρακτική πριν από την αντίδραση σε κρίσεις σε πραγματικό χρόνο.

[24] Οι αντιπροσωπείες της Επιτροπής, για παράδειγμα, δραστηριοποιούνται επίσης στον τομέα της εξακρίβωσης των γεγονότων και της κατάρριψης των μύθων. Αρκετά κράτη μέλη έχουν αναπτύξει τοπικά προσαρμοσμένα εργαλεία, όπως το *Les Décodeurs de l'Europe* στη Γαλλία, το Vero Falso στην Ιταλία, έναν δημόσιο διαγωνισμό κινουμένων σχεδίων για κατάρριψη των μύθων για την ΕΕ στην Αυστρία, μια παρόμοια σειρά κινουμένων σχεδίων στη Ρουμανία, και το Euromyths A-Z της αντιπροσωπείας του Ηνωμένου Βασιλείου.

Οι προεκλογικές περίοδοι έχουν αναδειχθεί σε ιδιαίτερα στρατηγικό και ευαίσθητο στόχο για τις επιθέσεις διά του κυβερνοχώρου και τη διαδικτυακή καταστρατήγηση των συμβατικών (off-line) διασφαλίσεων και κανόνων, όπως οι περίοδοι παύσης των συζητήσεων, οι διαφανείς κανόνες χρηματοδότησης, και η ίση μεταχείριση των υποψηφίων. Οι επιθέσεις περιλάμβαναν επιθέσεις κατά των εκλογικών υποδομών και των συστημάτων πληροφορικής των προεκλογικών εκστρατειών, καθώς και πολιτικά υποκινούμενες μαζικές διαδικτυακές εκστρατείες παραπληροφόρησης και κυβερνοεπιθέσεις από τρίτες χώρες, με σκοπό την απαξίωση και την απονομιμοποίηση των δημοκρατικών εκλογών. Πολλοί άξονες εργασίας προχωρούν σε επίπεδο ΕΕ με σκοπό να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση στα κράτη μέλη κατά την προετοιμασία για την αντίδραση σε αυτές τις εξελισσόμενες απειλές. Στο πλαίσιο του Συμβουλίου, οι αρχές των κρατών μελών για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο[25] θα εκδώσουν προαιρετικές κατευθυντήριες γραμμές και θα καθορίσουν κοινές βέλτιστες πρακτικές για την αντιμετώπιση της κυβερνοασφάλειας της τεχνολογίας των εκλογών καθ' όλη τη διάρκεια του εκλογικού κύκλου. Αυτό περιλαμβάνει συστήματα πληροφορικής και λύσεις ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται για την εγγραφή ψηφοφόρων και υποψηφίων, τη συγκέντρωση και την καταμέτρηση των ψήφων και τη μετάδοση των αποτελεσμάτων, καθώς και βοηθητικά συστήματα που συνδέονται άμεσα με τη νομιμότητα των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Υπάρχει επίσης ανάγκη να εξασφαλιστεί ταχεία, αξιόπιστη και συνεκτική παροχή πληροφοριών στο ευρύ κοινό, στην περίπτωση υβριδικών επιθέσεων. Κάθε περιστατικό χημικού, βιολογικού, ραδιολογικού και πυρηνικού χαρακτήρα ή συμβάν με παρόμοιες επιπτώσεις προκαλεί δημόσια κατακραυγή, επειδή οι πολίτες απαιτούν γρήγορες απαντήσεις. Η στρατηγική αποστολής μηνυμάτων έχει καίριο ρόλο, επίσης και μεταξύ διεθνών οργανισμών, οι οποίοι μπορεί να ενεργοποιούν χωριστά τα σχέδια αντίδρασής τους.

Μελλοντικά βήματα

- Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης και η Επιτροπή θα συνεργαστούν, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, για να καθιερώσουν πιο διαρθρωμένη συνεργασία για τη στρατηγική επικοινωνία, με σκοπό να αντιμετωπιστεί η παραπληροφόρηση που προέρχεται από το εσωτερικό και το εξωτερικό της ΕΕ και να αποτραπεί η παραγωγή εχθρικής παραπληροφόρησης, καθώς και οι υβριδικές παρεμβολές από ξένες κυβερνήσεις.

- Η Επιτροπή θα διοργανώσει, το φθινόπωρο, εκδηλώσεις υψηλού επιπέδου με τα κράτη μέλη και τους σχετικούς ενδιαφερομένους, μεταξύ άλλων το Συνέδριο για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα αφιερωμένο στη δημοκρατία, με σκοπό να προάγει τις βέλτιστες πρακτικές και κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το πώς να προλαμβάνονται, να μετριάζονται και να αντιμετωπίζονται οι απειλές διά του κυβερνοχώρου και οι απειλές παραπληροφόρησης κατά τις εκλογές.

- Η Ύπατη Εκπρόσωπος και η Επιτροπή θα εξετάσουν τρόπους για την καλύτερη στήριξη, από άποψη εργαλείων και πόρων, του έργου που επιτελείται από τις τρεις ειδικές ομάδες Stratcom, προκειμένου να διασφαλίσει ότι οι προσπάθειες της ΕΕ είναι επαρκούς κλίμακας για την αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας των εκστρατειών παραπληροφόρησης που διεξάγονται από εχθρικά διακείμενους δράστες.

[25] Υπό την αιγίδα της ομάδας συνεργασίας που συστάθηκε δυνάμει της οδηγίας για την ασφάλεια συστημάτων δικτύου και πληροφοριών.

3.4. **Ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της αποτροπής στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο**

Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο είναι κρίσιμης σημασίας, τόσο για την ευημερία όσο και για την ασφάλειά μας. Καθώς η καθημερινή μας ζωή και η οικονομία μας εξαρτώνται ολοένα και περισσότερο από τις ψηφιακές τεχνολογίες, αυξάνεται αντιστοίχως και η έκθεσή μας στον σχετικό κίνδυνο.

Η αποτελεσματική ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στην ΕΕ σήμερα παρεμποδίζεται από τις ανεπαρκείς επενδύσεις και τον ανεπαρκή συντονισμό. Η ΕΕ επιδιώκει τώρα να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό, με τη δημιουργία ικανοτήτων μέσω μέτρων στήριξης, ενισχυμένου συντονισμού και νέων δομών, με σκοπό την προώθηση της τεχνολογίας και την εξάπλωσή της στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο[26]. Με την οδηγία για την ασφάλεια συστημάτων δικτύου και πληροφοριών[27] καθιερώθηκε ένα ελάχιστο επίπεδο ασφάλειας των συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση. Η πλήρης εφαρμογή της από όλα τα κράτη μέλη είναι απαραίτητη για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στον κυβερνοχώρο: αυτό είναι ένα βασικό πρώτο βήμα. Ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων καθιερώνει την υποχρέωση να γνωστοποιείται η παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην αρμόδια εποπτική αρχή. Άλλα βασικά μέτρα περιλαμβάνουν έναν ισχυρότερο και εκσυγχρονισμένο Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια στον Κυβερνοχώρο και ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο πιστοποίησης για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ΤΠΕ[28], για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών. Είναι επίσης σε εξέλιξη εργασίες για την παροχή βοήθειας στο δίκτυο κέντρων ικανοτήτων των κρατών μελών, για να τονωθεί η ανάπτυξη και η εξάπλωση λύσεων για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και να συμπληρωθούν οι προσπάθειες ανάπτυξης ικανοτήτων στον τομέα αυτόν σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο. Θα βασιστούν στις εργασίες του προγράμματος Ψηφιακή Ευρώπη, που υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 6 Ιουνίου[29], όπου δίνεται νέα προτεραιότητα σε επενδύσεις της ΕΕ στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο.

Ταυτόχρονα, η σύσταση για τη συντονισμένη αντιμετώπιση περιστατικών και κρίσεων μεγάλης κλίμακας στον κυβερνοχώρο (το «Προσχέδιο»)[30] καθορίζει πώς θα πρέπει να λειτουργεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και των διαφόρων παραγόντων της ΕΕ κατά την αντιμετώπιση διασυνοριακών κυβερνοεπιθέσεων μεγάλης κλίμακας. Υπογραμμίζεται ο ουσιαστικός ρόλος της αντίληψης της κατάστασης για τον αποτελεσματικό συντονισμό σε τεχνικό, επιχειρησιακό και στρατηγικό/πολιτικό επίπεδο. Η ομάδα συνεργασίας, που συστάθηκε με την οδηγία για την ασφάλεια συστημάτων δικτύου και πληροφοριών, εργάζεται επίσης για την ενίσχυση των ανταλλαγών και της γνωστοποίησης πληροφοριών μεταξύ των σχετικών μερών, αναπτύσσοντας μια κοινή ταξινόμηση για την περιγραφή ενός περιστατικού. Η προσέγγιση αυτή θα εξεταστεί σε προσεχείς ασκήσεις. Η στρατηγική ανάλυση των τρεχουσών και νεοεμφανιζόμενων απειλών στον κυβερνοχώρο, βάσει των συνεισφορών των υπηρεσιών πληροφοριών των κρατών μελών, παρέχεται από τη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών.

---

[26] Στο πλαίσιο της ενίσχυσης της καινοτομίας στις περιφέρειες της Ευρώπης, δρομολογήθηκε, τον Δεκέμβριο του 2017, μια νέα διαπεριφερειακή πιλοτική δράση όπου οι περιφέρειες της ΕΕ συμπράττουν για να εντείνουν τις εργασίες στον τομέα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο.

[27] Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση.

[28] COM(2017) 477.

[29] Πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση του προγράμματος Ψηφιακή Ευρώπη για την περίοδο 2021-2027, COM(2018) 434.

[30] C(2017) 6100.

Το πλαίσιο Κοινής Διπλωματικής Αντίδρασης της ΕΕ έναντι κακόβουλων δραστηριοτήτων στον κυβερνοχώρο («εργαλειοθήκη για τη διπλωματία στον κυβερνοχώρο»), ήταν ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός σε επιχειρησιακό επίπεδο, με τον καθορισμό των μέτρων που πρέπει να λαμβάνονται στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της λήψης περιοριστικών μέτρων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενίσχυση της αντίδρασης της ΕΕ σε δραστηριότητες που θίγουν τόσο τα πολιτικά και οικονομικά της συμφέροντα όσο και τα συμφέροντά της στον τομέα της ασφάλειας. Όσο περισσότερο αυτό αξιοποιείται στο έπακρο από τα κράτη μέλη, τόσο περισσότερο θα λειτουργεί ως αποτελεσματικό αποτρεπτικό μέσο. Τον Απρίλιο, το Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων ενέκρινε συμπεράσματα σχετικά με τις κακόβουλες δραστηριότητες στον κυβερνοχώρο, όπου καταδίκασε απερίφραστα την κακόβουλη χρήση τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών, όπως στα περιστατικά επιθέσεων με το Wannacry και το NotPetya, τα οποία έχουν προκαλέσει σοβαρή βλάβη και οικονομική ζημία εντός και εκτός των συνόρων της ΕΕ.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της χρειάζεται να βελτιώσουν την ικανότητά τους να αποδίδουν την προέλευση των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο, κυρίως μέσω της ενισχυμένης ανταλλαγής πληροφοριών. Ο καταλογισμός θα μπορούσε να αποθαρρύνει δυνητικούς δράστες και να αυξήσει την πιθανότητα να λογοδοτούν δεόντως ότι οι υπαίτιοι. Η αύξηση της αποτροπής αποτελεί βασικό στόχο της στρατηγικής προσέγγισης της Επιτροπής για την ενίσχυση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο. Οι πρόσφατες προτάσεις της Επιτροπής, με στόχο τη βελτίωση της διασυνοριακής συγκέντρωσης ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, θα ενισχύσουν επίσης σημαντικά την ικανότητα των αρχών επιβολής του νόμου όσον αφορά τη διερεύνηση και τη δίωξη του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο.

Για τη δημιουργία ισχυρής κυβερνοανθεκτικότητας απαιτείται συλλογική και ευρεία προσέγγιση. Για τον σκοπό αυτό, απαιτούνται πιο αξιόπιστες και αποτελεσματικές δομές για την προώθηση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο και για την αντιμετώπιση επιθέσεων στον κυβερνοχώρο στα κράτη μέλη, καθώς και στα θεσμικά και λοιπά όργανα και οργανισμούς, αντιπροσωπείες, αποστολές και επιχειρήσεις της ίδιας της ΕΕ: η έλλειψη ενός κοινού ασφαλούς δικτύου επικοινωνιών μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί σημαντική αδυναμία. Η ευαισθητοποίηση ως προς την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και το προσωπικό τους θα πρέπει να αυξηθεί με μια βελτιωμένη νοοτροπία περί ασφάλειας και εντατικοποίηση της κατάρτισης.

Μελλοντικά βήματα

- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα πρέπει να επιταχύνουν τον ρυθμό των εργασιών τους για να ολοκληρώσουν τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τις προτάσεις για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, με συμφωνία έως το τέλος του τρέχοντος έτους, και να συμφωνήσουν σύντομα επί της προτεινόμενης νομοθεσίας για τη συγκέντρωση ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων.

- Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος θα συνεργαστούν στενά με τα κράτη μέλη για να προωθήσουν τα θέματα του κυβερνοχώρου στους μηχανισμούς διαχείρισης κρίσεων και αντίδρασης σε επίπεδο ΕΕ. Τα κράτη μέλη καλούνται να συνεχίσουν τις εργασίες τους σχετικά με τον καταλογισμό των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο και την πρακτική χρήση της εργαλειοθήκης για τη διπλωματία στον κυβερνοχώρο, ώστε να εντείνουν την πολιτική αντιμετώπιση των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο.

- Για την ανταπόκριση στην ανάγκη να ενταθούν οι αμυντικές ικανότητες στον κυβερνοχώρο μας, δημιουργείται μια ειδική πλατφόρμα κατάρτισης και εκπαίδευσης, η οποία θα συμβάλει στον συντονισμό των εκπαιδευτικών ευκαιριών στην κυβερνοάμυνα που προσφέρονται από τα κράτη μέλη. Θα επιδιωχθούν συνέργειες με παρόμοιες προσπάθειες του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου.

3.5. **Ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι εχθρικών δραστηριοτήτων συλλογής πληροφοριών**

Η αντιμετώπιση εχθρικών δραστηριοτήτων συλλογής πληροφοριών προϋποθέτει, πρώτον και κυριότερον, ενισχυμένο και αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών, σύμφωνα με τους ενδεδειγμένους ενωσιακούς και εθνικούς κανόνες και ρυθμίσεις. Ωστόσο, είναι επίσης επιτακτική ανάγκη να αυξηθούν οι ικανότητες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ να αντιμετωπίζουν την αυξανόμενη απειλή από τις εν λόγω δραστηριότητες που στρέφονται ειδικά κατά των θεσμικών οργάνων, και να δημιουργηθεί μια νοοτροπία ευαισθητοποίησης ως προς την ασφάλεια, στηριζόμενη στη βελτίωση της κατάρτισης και της φυσικής ασφάλειας. Τα θεσμικά όργανα θα μπορούσαν επίσης να συνεργαστούν με τα κράτη μέλη ώστε να διαμορφωθεί ένα αρτιότερο σύστημα διαπίστευσης της ΕΕ. Το σύστημα αυτό θα βασίζεται σε προληπτική υποβολή αναφορών, που θα παρέχει τη δυνατότητα καλύτερης επίγνωσης, μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων, όσον αφορά πιθανούς εχθρικά διακείμενους δράστες, ιδίως εκείνους που έχουν ήδη εντοπιστεί από τα κράτη μέλη.

Ο συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των κρατών μελών και άλλων σχετικών διεθνών οργανισμών, ιδίως του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου, θα συμβάλει στην αξιοποίηση της αντικατασκοπείας για την αντιμετώπιση εχθρικών δραστηριοτήτων στην ΕΕ. Ένα παράδειγμα τομέα ο οποίος θα μπορούσε να επωφεληθεί από την ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών είναι ο τομέας του ελέγχου των επενδύσεων, βάσει του κανονισμού[31], που προτάθηκε τον Σεπτέμβριο του 2017 από την Επιτροπή, για τη διενέργεια ελέγχου στις ξένες άμεσες επενδύσεις από τα κράτη μέλη για λόγους ασφαλείας ή δημοσίας τάξεως. Η αύξηση του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών θα είναι εξίσου σημαντική για την εξέταση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, καθώς οι εχθρικές υπηρεσίες πληροφοριών όλο και περισσότερο

[31] Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου για τον έλεγχο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, COM(2017) 487.

χρηματοδοτούν τα ενεργά μέτρα τους κατά της ΕΕ μέσω περίπλοκων χρηματοοικονομικών μηχανισμών.

Μελλοντικά βήματα

- Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης και η Επιτροπή θα θέσουν σε εφαρμογή βελτιωμένα πρακτικά μέτρα για τη διατήρηση και την ανάπτυξη της ικανότητας διάδρασης της ΕΕ με τα κράτη μέλη, ώστε να αντιμετωπίζονται εχθρικές δραστηριότητες συλλογής πληροφοριών που στρέφονται ειδικά κατά των θεσμικών οργάνων.

- Η διευρυμένη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών θα συμπληρωθεί με εμπειρογνωμοσύνη αντικατασκοπείας, ώστε να παρέχει λεπτομερείς αναλύσεις και ενημερώσεις σχετικά με τη φύση των πιθανών εχθρικών δραστηριοτήτων συλλογής πληροφοριών εις βάρος ατόμων και των θεσμικών οργάνων.

- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα πρέπει να επιταχύνουν τον ρυθμό των εργασιών τους για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων σχετικά με την πρόταση για τον έλεγχο των επενδύσεων, έως το τέλος του έτους.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι υβριδικές και χημικές, βιολογικές, ραδιολογικές και πυρηνικές απειλές κατέχουν υψηλή θέση προτεραιότητας στην ατζέντα της ΕΕ. Το περιστατικό του Μαρτίου στο Ηνωμένο Βασίλειο έφερε στο προσκήνιο το ευρύ φάσμα του υβριδικού πολέμου και την ιδιαίτερη ανάγκη για ανθεκτικότητα έναντι των χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών.

Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος έχουν εγκρίνει και έχουν προτείνει ορισμένες πρωτοβουλίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που προκαλούνται από υβριδικές απειλές. Η Επιτροπή επιταχύνει επίσης την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης του 2017 για την ενίσχυση της ετοιμότητας έναντι κινδύνων για τη χημική, βιολογική, ραδιολογική και πυρηνική ασφάλεια.

Η παρούσα κοινή ανακοίνωση αποσκοπεί στην ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου σχετικά με το έργο που επιτελείται ήδη, και στον εντοπισμό των τομέων στους οποίους θα πρέπει να ενταθεί η δράση, ώστε να εμβαθυνθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω η βασική συνεισφορά της ΕΕ στην αντιμετώπιση αυτών των απειλών. Εναπόκειται τώρα στα κράτη μέλη, την Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπο να διασφαλίσουν ότι θα δοθεί συνέχεια το ταχύτερο δυνατόν.